

نقل قول خبر

محمدامین فرج‌اللهی؛ روزنامه‌نگار

مصیبت‌های نسلِ خمینی ندیده

حالا ۲۰ساله‌ها هم پس از رحلتش به دنیا آمده و او را ندیده‌اند. این بچه‌های ۱۰ ساله تصاویر پیروزی انقلاب، حالا پنجاه و چند ساله‌اند. «انقلاب، امام و جنگ» که خاطرات زیست این مردم بودند کم در حال تبدیل به «تاریخ نادیده» آنها هستند. پدر و مادر ما هربار در جواب سؤالاتمان از انقلاب، برایمان «خاطره» می‌گفتند، از دوران ششاه، از پیروزی انقلاب، از امام، از ۸ سال دفاع، امانسل ما برای فرزندانمان باید «تاریخ انقلاب» بگوییم.

همان‌قدر تفاوت که جبهه را از زاویه «روایت فتح» آوینی بینی یا پای تحلیل‌های مغرضانه برخی‌ها بخواهی چرتکه بیندازی که چقدر در فلان عملیات اشتباه کردیم یا نکردیم!

بگذریم، از مسختی امام ندیده‌گی مان می‌گفتم، مقام معظم رهبری که حالا او باقی‌مانده شورای انقلاب است، حق بزرگی به گردن ما «نسل امام ندیده» دارد. انصافا خوش به‌حال ما که «امام» را از پنجره «آقا» شناختیم. دیدیم که در همه دیدارهایش مکنس امام پشت سرش و دغدغه‌اش ادامه راه امام است و هر سال ۱۴ خرداد برایمان از «مکتب امام» می‌گوید. حکایت نسل ما و او، حکایت ماهی و آب است که چون غرق در اوست قدرش را خوب در نمی‌کند…

بگذریم، از امام می‌گفتم، تاریخ تجربه کرده که اگر «حضرت علی علیه‌السلام» هم باشی و در محراب مسجد کوفه حین نماز شهیدت کنند، «تحریف و تبلیغ اموی» می‌تواند کاری کند که یک نسل پس از تو فکر کنند خدا آیه تطهیر را در شان این خاندان ایوسفیان نازل کرده و سؤالشان این باشد که «مگر علی نماز هم می‌خوانده؟» خلاصه هرچه از یک اسطوره در بستر اینکده موج تحریف داخلی و تخریب خارجی هم علیه‌اش زیاد باشد. کار ما سخت است، خیلی سخت. ما امام ندیده‌ها باید امام و انقلاب را بدون تحریف و با همه ابعاد فکری و ایدئولوژیک و سیاسی و فرهنگی‌اش، به فرزندانمان منتقل کنیم.

—

اندیشه جامعه

جامعه‌شناسی تاریخی

کتاب «جامعه‌شناسی تاریخی بازنایی» نوشته آرپاد ساکولچای از زهرآ سادات روح الامین به فارسی برگردانده و به تازگی از سوی انتشارات نیستان منتشر شده‌است. این کتاب، اثری است نظری که در آن سعی شده تا نقاط تلاقی ۲۷دیدگاه و نظریه جامعه‌شناسی تاریخی و نظریه اجتماعی در جامعه‌شناسی، مورد بررسی قرار گیرد. کتاب باین منطق با مخابلش روبرو می‌شود که با وجود اینکه عقل سلیم معاصر، جفت شدن نظریه اجتماعی و جامعه‌شناسی تاریخی را به هیچ وجه بدیده نمی‌داند و جامعه‌شناسی اغلب به‌عنوان یک علم اجتماعی مدرن در نظر گرفته می‌شود که به مشکلات جامعه معاصر می‌پردازد، باین حال، برخی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین نظریه پردازان اجتماعی، اعم از کلاسیک و معاصر، مانند مارکس ووبر، فوکو و ایلیاس، به‌طور قطع از طبقه جامعه‌شناسان تاریخی بوده‌اند و لذا وضعیت بدیهی این شخصیت‌ها به پنهان کردن خصلت گیج‌کننده پیوندهای نزدیک آشکار شده بین نظریه اجتماعی و جامعه‌شناسی کمک می‌کند. نویسنده کتاب در همین رابطه در بخشی از مقدمه خود آورده است: «این کتاب، هم برنام‌های و هم تحلیلی است. برنام‌های است؛ زیرا هدف اصلی آن بازسازی تاریخ اندیشه جامعه‌شناختی و جهت‌دهی مجدد نظریه اجتماعی معاصر است. از این نظر اقدامی که این کتاب بخشی از آن است، هم محافظه کارانه و حتی سنت‌گرایانه و هم به‌شدت نوآورانه است. انتشارات نیستان این کتاب ۲۰۸صفحه‌ای را به بهای ۱۴۰ هزار تومان منتشر کرده‌است.

تاریخ ایران

رونمایی دانشنامه نیشابور بزرگ

رونمایی از کتاب «دانشنامه نیشابور بزرگ» حاوی اطلاعات جامعی از شهر نیشابور بزرگ و نیز نیشابور بزرگ جدید که توسط انتشارات کمیسیون ملی یونسکو- ایران به چاپ رسیده است، دوم بهمن رونمایی خواهد شد.

به گزارش همشهری، دانشنامه نیشابور بزرگ، کتاب ۸ جلدی حاوی اطلاعات جامعی از شهر نیشابور تاریخی و نیز نیشابور بزرگ جدید شامل ۳۹شهرستان نیشابور، بزرخان و فیروزه است که زیر نظر امید مجد، استاد دانشگاه تهران و تیم تحقیقاتی وی تدوین شده است. جلد اول شامل تاریخ نیشابور از آغاز تا پایان پهلوی اول است که به تفکیک دوره‌های هخامنشیان، اشکانیان، ساسانیان، طاهریان، صفاریان، سامانیان، غزنویان، سلجوقیان، ایلخانیان، تیموریان، صفویان، افشاریان، زندیه، قاجار و پهلوی نوشته شده است. جلدهای دوم تا چهارم شامل مشاهیر و رجال نیشابور کهن است که در حدود ۸هزار نام از اهالی علم و دانش و دین، لشگریان، امرا، وزرا، قچها، محدثین، هنرمندان، کاتبان، موسیقیدانان، پزشکان و ریاضیدانان را در بر می‌گیرد و تا شروع سده چهاردهم را شامل می‌شود. جلد پنجم حاوی تمام اطلاعات شهرشناسی از نظر جغرافیای طبیعی، صنعتی، کشاورزی، انسانی، زمین‌شناسی، مراکز گردشگری، بقاع متبر که آثار ثبتی میراث فرهنگی و باستان شناسی است. جلدهای ششم و هفتم نیز به تفصیل به معرفی روستاهای نیشابور بزرگ پرداخته و هر روستا را بااطلاعات کاملی از آنچه دارند و ندارند معرفی می‌کنند. جلد پایانی این اثر نیز بحث جامع و کاملی از زبان، آداب و رسوم، فرهنگ و افسانه‌های نیشابوریان را در خود جای داده است. مراسم رونمایی از این اثر، دوم بهمن سال جاری در دانشگاه تهران از ساعت ۱۴ تا ۱۶ تا حضور جمعی از فرهیختگان انجام می‌شود.

کتاب‌واندیشته

راه نجات تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی

ضرورت‌های تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی به بهانه ۲۵دی‌ماه، روز تاریخ‌نگاری

چنین حادثه تکان‌دهنده‌ای خودش را نگه می‌دارد، حفظ می‌کند و نه فقط از میدان در نمی‌رود بلکه روحیه مضاعف پیدا می‌کند؛ هم معرفی دشمنان که چه موجودات پست و چه سیاست‌های خبیثی پشت سر این حوادث قرار دارد، دست‌های جنایتکار اینها را معرفی می‌کند. این ظرفیت در ماجرای هفتم تیر و ماجراهای دیگر – که البته عمده‌اش ماجرای هفتم معرفی نکردیم، خیلی کار می‌شد کرد و باید کرد؛

بنیاد است به چه نتیجه‌ای برسد و در آخر به همان نتیجه هم می‌رسند… امروز همچون همیشه تاریخ انقلاب‌ها، عده‌ای به نوشتن تاریخ بر افتخار انقلاب اسلامی ایران مشغولند که سر در آخور غرب و شرق دارند. تاریخ جهان پرست از تحسین و دشنام عده‌ای خاص، له و یا علیه عده‌ای دیگر و با اقله‌ای در خور بحث… باید پایه‌های تاریخ انقلاب اسلامی ما چون خود انقلاب بر دوش پایرهنگان مغضوب قدرت‌ها و ابرقدرت‌ها باشد.»

چند سطر بالا، بخشی از متنی است که امام خمینی، ۲۵دی‌ماه ۱۳۶۷ در ضرورت‌های تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی نوشتند و می‌توان آن نامه را منشور تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی خواند، و به همین بهانه، روز ۲۵دی‌ماه روز تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی نام گرفته است.

از آن تاریخ مؤسسات بسیاری در جهت تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی به‌وجود آمده‌اند. اما خروجی مجموع آنها به اندازه‌ای نبوده است که برای دیده‌بان انقلاب اسلامی احساس رضایت ایجاد کند و هر از چندی، در دیدارهای مختلف رهبر معظم انقلاب اسلامی از کاستی‌ها در حوزه تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی سخن به میان آورده‌اند. «نقش به اختیار فر هنگی» از جمله مفهوم‌سازی‌های مقام معظم رهبری در فضای سیاسی کشور بود که بازتاب گسترده‌ای هم یافت. مطالبه اصلی این سخنان از «جوان مومن انقلابی» و دیگر عناصر انقلابی بود که باید نیازها را رفع و سنسگرهای خالی را پوشش دهند.

به‌عنوان نمونه در دیدار با خانواده شهدای هفتم تیر، از سوی ایشان اشاره‌ای به این مفهوم شده بود: «ما روی مسئله شهدایمان انصافا کم‌کاری کردیم. این حادثه شهدای هفتم تیر ظرفیت عجیبی دارد برای معرفی شدن؛ هم معرفی شدن این چهره‌هایی که آماج این جنایت قرار گرفتند؛ هم معرفی ملت ایران که چگونه در یک

فرهنگی انجام می‌دهند، کارهای هنری انجام می‌دهند، حقایقی را احیا می‌کنند، استعدادهایی را بروز می‌دهند، از استعداد‌های بالفعلی استفاده می‌کنند- این کار را هم آنها باید بکنند. با زبان هنر، با زبان تصویر، با استفاده از ابزارهای جدید باید بتوانند این حادثه را، این شخصیت‌ها را معرفی کنند؛ کسی مثل شهیدپهشتی را در دنیا معرفی کنند، کسی مثل شهیدرجایی را معرفی کنند، شهیدباهنر را معرفی کنند. هر کدام از این شخصیت‌هایی که در ماجرای هفتم‌تیر یا ماجراهای دیگر به شهادت رسیدند، شایسته یک چهره‌نگاری بسیار باعظمتند که می‌شود از اینها چهره‌نگاری کرد.»

(۶تیرماه ۱۳۹۴)

به‌وضوح مخاطب این مطالبه، کسانی هستند که خود را بخشی از جناح فرهنگی مومن انقلابی

مردمی خودجوش می‌دانند؛ اما مع‌الشف

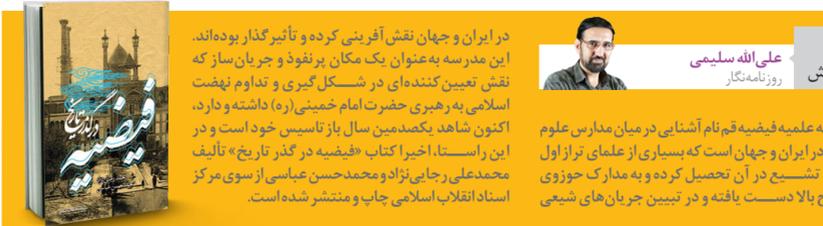
طرح: مجید صالحی

هیچ جهش انقلابی در ایسن میدان دیده‌نشند.

برای تبیین این نمونه ما موریث رهبری به جناح فرهنگی انقلابی، نمونه‌ای از دغدغه چند سال قبل ایشان را درباره شهدای هفتم تیر، بازخوانی می‌کنیم. «چهره شهید پهشتی آن قدر برجسته است که چهره‌های برجسته حول و حوش او را در محاق قرار داده، والا هر کدام از آنها‌یی که آنجا بودند که من اگر یادم می‌دم دلم می‌خواست اسم هر ۱۲ نفرشان را بیاورم واقعاً یک چهره برجسته‌ای بودند، شهید محمد منتظری مگر برجسته

کتاب «فیضیه در گذر تاریخ» در یکصدمین سال‌باز تأسیس این مدرسه علمیه به بازخوانی تاریخ آن می‌پردازد

حوزه علمیه بابرکت، برای تاریخ شیعه

در ایران و جهان نقش آفرینی کرده و تأثیرگذار بوده‌اند. این مدرسه به‌عنوان یک مکان پر نفوذ و جریان‌ساز که نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری و ندایوفهت اسلامی به رهبری حضرت امام خمینی (ره) داشته‌و دارد، اکنون شاهد یکصدمین سال‌باز تأسیس خود است و در این راستا، اخیراً کتاب «فیضیه در گذر تاریخ» تألیف محمدعلی رجایی‌نژاد و محمدحسن عباسی از سوی مرکز اسناد انقلاب اسلامی چاپ و منتشر شده‌است.

در میان کتاب‌های پژوهشی که به تاریخچه مدرسه فیضیه‌قم می‌پردازند، کتاب «فیضیه در گذر تاریخ» از جهات گوناگون قابل توجه و تأمل است. این اثر تحقیقی در آستانه صدمین سالروز تأسیس این مدرسه علمیه تدوین شده و تاریخچه و کارنامه

«مدرسه علمیه فیضیه» در این شهر را از زوایای گوناگون می‌جوید. توضیح آنکه شهر قم از دیرباز، کانون حضور فقهایان شیعه و محافل تدریس و تدرّس علوم اسلامی بوده و شخصیت‌های علمی فراوانی به جهان تشیع عرضه داشته‌است. در این میان، حضور آیت‌الله‌العظمی حاج شیخ‌عبدالکریم حائری در شهر قم، تنها فصلی از این تاریخچه و البته بخشی مؤثر از آن قلمداد می‌شود.

نقش مؤثر آیت‌الله‌العظمی حائری بزدی در احیا و بقای مدرسه فیضیه از نکات بارزی است که در ابتدای کتاب به آن اشاره شده‌است. در بخشی از مقدمه این کتاب «فیضیه در گذر تاریخ» می‌خوانیم: «تمام همت و تلاش آیت‌الله‌العظمی حائری بزدی صرف احیای حوزه علمیه و بقای آن در برابر تهاجمات رضاشاه شد. از آن زمان به بعد، فیضیه مرکز و کانون تحولات

سیاسی و اجتماعی شد. از فعالیت‌های مؤثر انجام‌شده در این مرکز در هنگی و سیاسی در دوره زعامت آیت‌الله‌العظمی بروجردی می‌توان به مواردی مانند فعالیت فرزندفدائیان اسلام از سال‌های ۱۳۲۹ به بعد در فضای پابی چون ملی‌شدن صنعت نفت و واکنش به انتقال جنازه رضاشاه به ایران، اشغال فلسطین و تشکیل دولت غاصب اسرائیل اشاره کرد.

از دیگر نکات مهم تاریخی که در کتاب «فیضیه در گذر تاریخ» به آن اشاره شده، توسعه فعالیت‌های سیاسی طلاب و روحانیون در این مرکز دینی است. کتاب اشاره دارد که دهه ۴۰شمسی اوج فعالیت‌های سیاسی طلاب وروحانیون در حوزه علمیه‌قم است. اقدام وحشیانه رژیم طاغوت در حمله به فیضیه در دوم فروردین سال ۱۳۴۲و ۱۷خردادسال ۱۳۵۴ هرگز

از ذهن و خاطره مردم‌واز سینه تاریخ پاک نخواهد شد. سخنرانی‌های آتشین انقلابیون به‌ویژه امام خمینی (ره) در عصر عاشورای ۱۳۸۲ قمی از نقاط عطف مدرسه فیضیه‌قم محسوب می‌شود. استقبال یاشکوه مردم قم از امام خمینی(ره)، پس از پیروزی انقلاب اسلامی و حضور ایشان در نخستین ساعات ورود به قم در مدرسه فیضیه و سخنرانی در آن از نکات به‌یادماندنی این مدرسه است.

مدرسه فیضیه قم و انقلاب اسلامی ایران از بناط

مستقیم و نتگاتنگی با همدیگر دارند و اگر بخواهیم درباره تاریخ انقلاب اسلامی تحقیق و جست‌وجو کنیم، بدون در نظر گرفتن تاریخ و نقش حوزه علمیه قم عملاً امکان‌پذیر نیست. به بیان دیگر، بررسی تاریخچه مدرسه فیضیه قم به‌عنوان یک مکان علمی و دینی، برای شناخت انقلاب

نبود؟ آن انسان پارس‌ای مبارز خستگی‌ناپذیری که چند سسال دوران اختناق به قول دعبل خزاعی دارش را بر دوشش گرفته بود و از این کشور به آن کشور، از این منطقه دنیا به آن منطقه دنیا می‌رفت و زبان تصویر، با استفاده از ابزارهای جدید باید بتوانند این حادثه را، این شخصیت‌ها را معرفی کنند؛ کسی مثل شهیدپهشتی را در دنیا معرفی کنند، کسی مثل شهیدرجایی را معرفی کنند، شهیدباهنر را معرفی کنند. هر کدام از این شخصیت‌هایی که در ماجرای هفتم‌تیر یا ماجراهای دیگر به شهادت رسیدند، شایسته یک چهره‌نگاری بسیار باعظمتند که می‌شود از اینها چهره‌نگاری کرد.»

(۶تیرماه ۱۳۹۴)

به‌وضوح مخاطب این مطالبه، کسانی هستند که خود را بخشی از جناح فرهنگی مومن انقلابی مردمی خودجوش می‌دانند؛ اما مع‌الشف میدان دیده‌نشند. برای تبیین این نمونه ما موریث رهبری به جناح فرهنگی انقلابی، نمونه‌ای از دغدغه چند سال قبل ایشان را درباره شهدای هفتم تیر، بازخوانی می‌کنیم. «چهره شهید پهشتی آن قدر برجسته است که چهره‌های برجسته حول و حوش او را در محاق قرار داده، والا هر کدام از آنها‌یی که آنجا بودند که من اگر یادم می‌دم دلم می‌خواست اسم هر ۱۲ نفرشان را بیاورم واقعاً یک چهره برجسته‌ای بودند، شهید محمد منتظری مگر برجسته

در کتاب «فیضیه در گذر تاریخ» برای درک تاریخ فیضیه سعی شده به ۳سؤال مبنایی پاسخ داده شود؛ فرایند تحول فیضیه از تأسیس تاکنون، تأثیر آن بر چه عواملی بوده‌است؟ ساتارهای مؤثر بر فیضیه در مسیر تحولات تاریخی کدام‌است؟ کنشگران مؤثر بر روند تحولات تاریخی فیضیه که کسانی بوده‌اند؟ بررسی چگونگی تحولات تاریخی فیضیه و شناخت عوامل مؤثر در این تحولات، مسئله‌ای قابل تأمل و مذاقه است که کتاب حاضر قصد توصیف و تبیین آن را دارد. از همین رو توجه به آن و پرداختن به آن وینز شناساندن هر چه بیشتر این مکان فرهنگی و علمی به طالبان و تشنگان شناخت و معرفت، گامی روبه‌جلو و خدمتی در خور به پیشگاه علم و فرهنگ و اندیشه‌است.

نویسندگان کتاب «فیضیه در گذر تاریخ» کوشیده‌اند به ۲مقوله «پیشینه» و «تاریخچه» که در ظاهر مجزا از هم تبت به هم هستند، بپردازند و ابعاد آنها را روشن کنند. به‌عبارت دیگر، بررسی چگونگی تحولات تاریخی فیضیه و شناخت عوامل مؤثر در این تحولات، مسئله‌ای قابل تأمل است که این کتاب، قصد توصیف و تبیین آن را دارد. بنابراین، کتاب حاضر در تقسیم‌بندی محتوایی مشتمل بر ۲بخش است؛ بخش نخست در ۴فصل به بررسی پیشینه فیضیه از تأسیس تا احیا می‌پردازد و بخش دوم، به بررسی تاریخچه مدرسه فیضیه از دوران حضرت آیت‌الله‌العظمی حاج شیخ‌عبدالکریم حائری به بعد اختصاص دارد.

چاپ اول (تابستان ۱۴۰۱) کتاب «فیضیه در گذر تاریخ» تألیف محمدعلی رجایی‌نژاد و محمد حسن عباسی در ۱۹۶صفحه، شمارگان ۵۰۰نسخه و قیمت ۶۵هزار تومان توسط انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی چاپ و منتشر شده‌است.

اسلامی و فعالیت‌های علمی و دینی، لازم و ضروری است. کتاب فیضیه در گذر تاریخ، با همین هدف تدوین شده‌است. به تعبیر نویسندگان اثر، هدف از تدوین این کتاب، «روشن ساختن پیشینه مدرسه فیضیه»، «شناساندن شاکله ساختاری این بنا»، «شناخت کارگزاران تأثیرگذار این نهاد مذهبی-سیاسی» و «معرفی سیر تحولات فیضیه در طول تاریخ» است.

هم‌شهری

یادداشت

هدایت‌الله بهبودی؛ نویسنده و تاریخ‌نگار

ناسخ و منسوخ تاریخ‌نگاری

آنچه این خلدون را از مورخان پیشین خود ممتاز کرد، صرف روایت احساس گذشتگان نبوده‌راهی که قبل از او بسیاری از تاریخ‌نگاران پیومده بودند، بلکه او اعتماد به اقوال منابع را در پس اندیشه خود قرار داد و پذیرش آنها را از صافی پرسش‌های گوناگون گذراند. او تلاش کرد تاریخ را بسر قوانینی که دل آن برمی‌آید عرضه کند و درستی را از نادرستی بازشناسد. ریشه‌اندیشه‌ورزی او در نگارش تاریخ کجاست؟ نوشته‌اند که قرآن را در نو جوانی از بر شد. در جوانی ادیبی توانا بود. از منطق و فلسفه بهره داشت و غیر از معقول، در منقول هم دانش‌آموخته بود. دنیای خود را به خوبی می‌شناخت. سفرهای بسیاری رفت. به کتابخانه‌های معتبر زمان خود دسترسی و با اقوام تمدن و وحشی نشست و برخاست داشت. اما جز اینها- که همگی اسباب ضروری تاریخ‌نگاری آن زمان، بلکه همه زمان‌ها هستند- او مرد سیاست هم بود و در شمار ملازمان و مشاوران تنی چند از حاکمان شمال آفریقا، تا جایی که فرستاد او را در دوستی‌ها و دشمنی‌های امرا ی آن ناحیه دخیل دانسته‌اند. اقامت او در میدان سیاست نزدیک ۲۰سال به درازا کشید و زمانی که قلم به نگارش تاریخ برد، در آبدیدگی او در این حوزه تردیدی نبود. این خلدون بااندوخته‌ای از تجربیات سیاسی و فهم مناسباتی که در نهاد قدرت وجود دارد، احوال امم و دول گذشته را ینگاشت و در این کار از بازنمایی علل و اسباب رخ داده‌ها غفلت نوزدید.

باید گفت که سیاست چشم‌نوازترین رنگ از طیف تاریخ نیست، اما پررنگ‌ترین آن است. تاریخ اجتماعی، تاریخ اقتصادی یا فرهنگی و نظامی، گاه بر پیشانی کتاب‌های می‌گیرد و عنوانی را از آن خود می‌کند، اما مطالعه روشن می‌شود که زیرساخت همگی آنها روابط و کنش‌های سیاسی است. تاریخ سیاسی را باید بن‌مایه پیشینه‌شناسی دانست و نگاه اصلی را در باز کاوی علت‌ها و معلول‌ها- که مهم‌ترین و چه بساخت‌ترین بخش از کار تاریخ‌نگاری است- به‌این حوزه دوخت.

همانطور که روابط و مناسبات انسانی همراه با دستور د‌های گوناگون آن در مسیر خود از گذشته به حال از سادگی به در آمده و دوره بسطیط بودن را پشت سر گذاشته، سیاست نیز، هم به این دلیل و هم به جهت یافت بر پیچ‌وخم خود، دچار پیچیدگی‌های فراوان شده‌است. اگر بتوانیم این تغییر و تبدل را دوده‌رندی کنیم، بایدند بگوییم که در دوره ظهور استعمار که مناسبات سیاسی سرانگشتان تازه واردی را تجربه کرد، سرعت درهم‌تنیدگی امور سیاسی بیش از پیش نمایان شد، تا جایی که در عصر اطلاعات و وفور دانستننی‌ها، شمار لایه‌های پیشین رخ نمود. دانش سیاسی، به‌ویژه در چنین دوره‌ای، مورخ را در باز شناسی بهتر چهره‌ها و جریان‌ها یاری می‌دهد. البته بر خوداری از فهم سیاسی با سیاست‌پیشگی فاصله بلندی دارد. با اینکه مختصات فردی یک مورخ او را از درآمیختن به آنچه روزمرگی سیاسی سبب‌است‌زدگی گفته می‌شود بازمی‌دارد، اما رسیدن به آن مختصات نیازمند مشق و تمرین و تن دادن به ریاضت‌های شناخته شده در این علم است. چه بسا علت وفور گزارشگران تاریخ و کمبود مورخ، در این نکته نهفته باشد. در کنار آفت سیاست‌زدگی که نخستین رهاورد آن در حیطه تاریخ یکسویه‌نگری ساده پندارانه است، ادعای استقلال سیاسی نیز موضوعی است که با لعاب خوشایند و ظاهری پسندیده مطرح می‌شود. بر خودداری از استقلال سیاسی و روی نگرداندن هر از گاه به گرایش‌ها و سلیقه‌ها برای مورخ امتیاز کوچکی نیست، اما این خصیصه هم در دانش سیاسی فاصله بسیاری دارد و اجزای آن کمکی به در یافت مناسبات و کشاکش‌های موجود در رخدادهای تاریخی نمی‌کند. این حقیقتی است که در زمان ما بر صعوبت کار مورخ افزوده شده‌است. اگر تاریخ تولد این خلدون از قرن هفتم هجری به قرن پانزدهم تغییر می‌یافت، حتما بر وجود سختی بیش از پیش کار مورخ صحه می‌گذاشت و بر تحول امر تاریخ‌نگاری تأکید می‌کرد.

با اینکه امروز مجب‌ز بودن مورخ به دانش سیاسی، امری اجتناب‌ناپذیر است، اما می‌دانیم که او در دوره‌ای به سر می‌برد که مصادف است با پایان تاریخ‌نگاری فردی گم‌شردگی حوزه‌های تحقیق، وفور منابع و مدارک و به‌ویژه قرار گرفتن قانون علیت در مساحت‌های نیم‌عروشن و گاه تاریک جهان امروز، تاریخ‌نگاری فردی را بادشواری‌های فراوانی روبرو کرده‌است. نگارش تاریخ به سبک سنتی- عموماً مبتنی بر سر گذشت انبیا و یادشاهان- مدت‌هاست که ناسخ تا‌زای پیدا کرده و آن بخش‌پذیری رویدادهای تاریخی به عناصر پرشمار و گوناگون است. همین امر، جزئی‌نگری به موضوعات تاریخی را اجتناب‌ناپذیر کرده. توجه به این جزئیات و پرداخت دقیق آنها، طبیعتاً از عهده فرد مورخ، خارج است. در زمان ما موفق‌ترین تاریخ‌نگاران، کسانی هستند که در شناخت یک ناحیه، یک دور، یک جریان و حتی یک گروه یا فرد، تخصص یافته‌اند. همه استعداد خود را صرف شناخت و بازنمایی آن کرده‌اند. نگاه تخصصی به جزئیات همانا نسخ‌نگرش عمومی به کلیات تاریخ است. امروز گردآمدن توان‌های فردی زیر یک سقف و کوشش‌های جمعی در امر تاریخ‌نگاری از جمله پاسخ‌هایی است که به این مشکل داده می‌شود.

دریچه

مورخ فرزانه در قاب

تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی

به مناسبت روز تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی و شانزدهمین سالگشت ارتحال استاد علی دوانی، نشست تخصصی درباره این مورخ فرزانه، توسط مؤسسه مطالعات فرهنگی واجتماعی و مشارکت دبیر‌خانه دائمی جشنواره بین‌المللی فارابی و مرکز پژوهش‌های علوم انسانی اسلامی صدر امروز، یکشنبه ۲۵دی در محل تالار ابونصر محمد فارابی مؤسسه مطالعات فرهنگی واجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بر گزار می‌شود. به گزارش همشهری، این مراسم با حضور و سخنرانی سیدجلال‌الدین مدنی، محمد رحبی و محمدرضا کاتبی و دبیری مالک شجاعی همراه است. علاقه‌مندان برای شرکت در این نشست می‌توانند به نشانی: پاسلداران، خیابان شهید مؤمن‌نژاد (گلستان یکم)، شماره ۱۲۴ مراجعه کنند. همچنین این نشست از طریق صفحه اسکای‌روم مؤسسه مذکور به نشانی b2n.ir/iscs به صورت زنده پخش می‌شود.